УДК 343.344

К. Ю. Гаврилова, здобувач

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
кафедра кримінального права, кримінального процесу, криміналістики,
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058, Україна

ОБ'ЄКТ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ПОВОДЖЕННЯ З ВИБУХОВИМИ, ЛЕГКОЗАЙМИСТИМИ ТА ЇДКИМИ РЕЧОВИНАМИ АБО РАДІОАКТИВНИМИ МАТЕРІАЛАМИ

Стаття продовжує цикл публікацій про порушення правил поводження з небезпечними речовинами. У ній розглянуто загальнонебезпечні речовини, матеріали та предмети, неконтрольоване поширення яких становить підвищену загрозу для суспільства.

Ключові слова: об'єкт злочину, громадська безпека, безпосередній об'єкт.

У теорії сучасного кримінального права домінуючим підходом є визначення поняття об'єкта злочину як тих суспільних відносин, на які посягає злочин. Визнання суспільних відносин об'єктом злочину є загальним — як наукою українського кримінального права [1, 332], так і законодавством України. Згідно зі ст. 11 КК України, злочином визнається передбачене кримінальним законом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), яке посягає, згідно зі ст. 1 КК України, на конституційний устрій України, на особу, власність та на інші інтереси суспільства і держави, а також на мир і безпеку людства.

Чітке визначення об'єкта порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами допомагає з'ясувати суть цього злочину, а також окреслити характер і ступінь його суспільної небезпеки.

Об'єкт злочину — це суспільні відносини, які знаходяться під охороною кримінального закону, зміною котрих заподіюється суспільно небезпечна шкода. Об'єкт злочину — це мішень, в яку націлений кожний злочин [2, 110].

У кримінально-правовій науці поширена трьохланкова класифікація об'єктів: загальний, родовий і безпосередній.

У літературі під загальним об'єктом усіх злочинів нерідко визнають усю сукупність суспільних відносин. Уточнюючи це положення, В. Я. Таций відзначив, що за допомогою кримінального права охороняються далеко не всі суспільні відносини, тому загальний об'єкт утворить лише та сукупність суспільних відносин, що поставлені під охорону діючого кримінального законодавства [3, 84].

Таким чином, загальним об'єктом злочинів виступає сукупність охоронюваних кримінальним правом суспільних відносин, юридичним вираженням яких є вся сукупність існуючих у суспільстві прав і обов'язків їх суб'єктів, урегульована відповідними нормативними актами.

Під родовим об'єктом злочину розуміють об'єкт, що охоплює певне коло тотожних або однорідних за своєю соціально-політичною і економічною сутністю суспільних відносин, які повинні охоронятися на підставі цього єдиним комплексом взаємопов'язаних кримінально-правових норм. Значення родового об'єкта полягає насамперед у тому, що він дозволяє провести основну класифікацію всіх злочинів і кримінально-правових норм, що встановлюють відповідальність за їх вчинення. Визначення родового об'єкта дозволяє також встановити значення

© К. Ю. Гаврилова, 2010

об'єднуваних ним суспільних відносин для інтересів держави та суспільства, що, в свою чергу, визначає характер і ступінь суспільної небезпеки злочинних посягань, тяжкість імовірних або суспільно небезпечних наслідків, що настали.

Родовим об'єктом злочинів, передбачених розділом IX Особливої частини КК України, визначається громадська безпека.

Громадська безпека — суспільні відносини з приводу поводження з джерелом загальної небезпеки, що забезпечують збереження людей і матеріальних цінностей.

Система зв'язків та відносин, яка і представляє суть громадської безпеки, складається у відповідності до техніко-юридичних норм під час придбання та використання об'єктів, які становлять підвищену небезпеку для життя та здоров'я людей, майна (державного, колективного чи особистого), а також з початком особливих надзвичайних умов, пов'язаних зі стихійними лихами та іншими надзвичайними обставинами [4, 82].

У системі здійснення головних загальнодержавних заходів, пов'язаних із задоволенням потреб, важлива роль надається саме забезпеченню безпеки. Безпека — це стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішньої і внутрішньої загрози.

В сучасній юридичній літературі є різні міркування щодо поняття громадської безпеки. Л. М. Рогозін визначає її як систему суспільних відносин, що формуються згідно з правовими нормами, з використанням об'єктів, які становлять підвищену небезпеку для суспільства або при настанні особливих умов у зв'язку зі стихійними лихами чи іншими особливими умовами [5, 62].

В. В. Гущін вважає, що громадська безпека являє стан, викликаний надзвичайними ситуаціями, суспільними відносинами, що регулюються системою правових, організаційних і юридично-технічних норм з метою попередження, припинення і ліквідації (локалізації) потенційної і реальної загрози життєво важливим інтересам особи, суспільства і держави [6, 73].

Найбільш суттєве значення для правозастосовчої діяльності має безпосередній об'єкт, під яким розуміють ті конкретні суспільні відносини, які поставлені законодавцем під охорону певного кримінального закону і яким завдається шкода злочином, що підпадає під ознаки даного складу. З цього визначення насамперед випливає, що безпосереднім об'єктом, так само як загальним і родовим, можуть бути визнані тільки суспільні відносини, а не які-небудь інші чи блага цінності. Юридичним вираженням цих відносин виступають суб'єктивні права конкретних суб'єктів суспільних відносин.

Так, безпосередній об'єкт зазначеного злочину пов'язаний з порушенням правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами.

Констатація безпосереднього об'єкта має важливе значення для з'ясування характеру і ступеня суспільної небезпечності злочину, правильної кваліфікації вчиненого, сприяє відмежуванню вчиненого діяння від суміжних злочинів тощо. Саме об'єкт злочину дозволяє частіше за все і з найбільшою точністю провести розмежування між схожими злочинами, оскільки у більшості випадків є тим елементом складу, який є притаманним тільки цьому і більше ніякому злочинові.

У складному громадському житті злочин звичайно наносить шкоду не одній категорії суспільних відносин, а декільком відразу, і в залежності від того, якій з них, на думку законодавця, безпосередньо заподіюється найбільша шкода, встановлюються ознаки основного об'єкта злочину.

Основним безпосереднім об'єктом є ті суспільні відносини, які насамперед і головним чином прагнув поставити під охорону законодавець, приймаючи закон про кримінальну відповідальність. Звідси випливає, що основний безпосередній об'єкт відображає й основний зміст того чи іншого злочину, його антисоціальну

спрямованість. Він більшою мірою, ніж інші об'єкти, визначає ступінь суспільної небезпечності вчиненого злочину і тяжкість наслідків, що настали або могли настати.

Додатковий безпосередній об'єкт являє собою те суспільне відношення, якому злочинним порушенням правил заподіюється шкода поряд з основним, і це враховано законодавцем у складному двохоб'єктному складі. Цей об'єкт також потерпає збиток, оскільки визначає з основним об'єктом сутність злочину.

Додатковим об'єктом можуть бути: життя, здоров'я, нормальне функціонування органів влади.

Об'єктом злочину порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами є громадська безпека — стан захищеності суспільства — таких його цінностей, як життя та здоров'я людей, власності, довкілля, нормальної діяльності підприємств, установ та організацій від загальнонебезпечних посягань.

Література

1. Науковий коментар Кримінального кодексу України / Проф. Коржанський М. Й. — К.: Атіка, Академія, Ельга-Н, 2001. — 656 с.

2. Коржанський М. Й. Кримінальне право і законодавство України. — К.: Атіка, 2001. — 432 с.

3. Таций В. Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве. — Х.: Вища школа. — 1988. — 198 с.

4. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина: Підручник / Під загальною редакцією І. П. Голосніченка, Я. Ю. Кондратьєва. — К.: УАВС. 1995. — 177 с.

5. Административное право (вопросы административно-юрисдикционной деятельности органов внутренних дел) / Под. ред. Л. Л. Попова. — М., 1983. — 80 с.

6. Гущин В. В. К концепции обеспечения общественной безопасности в чрезвычайных ситуациях // Сб. ГУООП МВД РФ. — М., 1996. — № 3. — 29 с.

Е. Ю. Гаврилова, соискатель

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра уголовного права, уголовного процесса и криминалистики,
Французский бульвар, 24/26, г. Одесса, 65058, Украина

ОБЪЕКТ НАРУШЕНИЯ ПРАВИЛ ОБРАЩЕНИЯ С ВЗРЫВЧАТЫМИ, ЛЕГКОВОСПЛАМЕНЯЮЩИМИСЯ И ЕДКИМИ ВЕЩЕСТВАМИ ИЛИ РАДИОАКТИВНЫМИ МАТЕРИАЛАМИ

РЕЗЮМЕ

Статья продолжает цикл публикаций о нарушении правил обращения с опасными веществами. Анализируются вещества, материалы и предметы, неконтролируемое распространение которых представляет повышенную угрозу для общества.

Ключевые слова: объект преступления, общественная безопасность, непосредственный объект.